

Süleyman Rəhimovun povestlərində müharibə mövzusu ("Qardaş qəbri" və "Medalyon" povestləri əsasında)

Dilarə Adilova

AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu. Azərbaycan.
E-mail: dilaraadilova0@gmail.com

Annotasiya. Məqalədə xalq yazıçısı Süleyman Rəhimovun 2 povesti tədqiqatə cəlb edilmişdir. 30 il məcburi müharibə şəraitində yaşayan xalq kimi bu mövzu bizim həssas yerimizdir. Məqalədə adıçəkilən povestlər araşdırılmış, istər mövzu, istərsə də tədqiqat baxımından təhlil edilmişdir. Müharibənin məğzi dəyişmir. Povestlərdə təsvir edilən döyüş səhnələri, piyada döyüşçülər, arxada ki vəziyyət ili hələ çıxmamış Vətən müharibəmizi yada salır. Fərq yalnız məkana aiddir və yenilənmiş texnikada özünü göstərir. "9 may bizim Qələbə günümüz deyil" deyənlərə yazıçının keçmişdən mesajıdır. Azərbaycan Böyük Vətən müharibəsi dediyimiz 4 ildə qanı, canı, hərbi kadrları ilə, nefti ilə döyüşmüş, qələbədə böyük payı olan respublika olmuşdur. Sadaladıqlarım "Qardaş qəbri" və "Medalyon" povestlərində qələmə alınmış, bu tədqiqatda isə yer almışdır.
Açar sözlər: Kərim, Səlim, döyüş, arxa, Roza

Məqalə tarixəsi: göndərilib – 05.09.2022; qəbul edilib – 15.09.2022

Theme of the war in the novels by Suleyman Rahimov (Based on the novels "Brother Grave" and "Medallion")

Dilarə Adilova

Institute of Literature named after Nizami Ganjavi of ANAS. Azerbaijan.
E-mail: dilaraadilova0@gmail.com

Abstract. National novelist Suleyman Rahimov's 2 novels were investigated in this article. This theme is sensitive subject for us as the nation who survived 30 years' war situation. These novels which took place in the article were investigated; its subject and research were analyzed. Essence of war doesn't change. It reminds us our Patriotic War about year ago, when we see the description of battle scenes, infantrymen, rear in the novels. The difference belongs to place and manifests itself only in place and new technique. That's the novelist's message from the past to people who say "9 may is not our Victory Day". Azerbaijan was that republic which took the main role in victory during 4 years Great Patriotic War at the expense of blood, soul, military personnel and oil. All these were described in the novels "Brother Grave" and "Medallion" and took place in this investigation.

Keywords: Karim, Salim, battle, rare, Roza

Article history: received – 05.09.2022; accepted – 15.09.2022

Giriş / Introduction

Böyük romançı, Azərbaycan sovet nəsrinin nəhənglərindən olan xalq yazıçısı Süleyman Rəhimov uzun olduğu qədər çətin və mürəkkəb ömür yaşamış, həyatının yarım əsrdən artıq dövrünü, qazandığı təcrübəni bədii yaradıcılığa vermişdir. Onun çoxşaxəli nəsrində povestləri xüsusi önəm kəsb edir. Yazıçı hər povestini cazibəli mövzu ətrafında qurmuş və oxucusunu nəinki qıraət zamanı, hətta əsəri bitirdikdən sonra da öz seyrində saxlamağa müvəffəq olmuşdur. Sosializm realizmi

cərəyanına mənsub olan Süleyman Rəhimovun povestləri mövzu etibarilə rəngarəngdir. Əgər ictimai-siyasi yüklü "Məhtəban", mərhum oğlu Şamoya həsr etdiyi "Kəsilməyən kişnərti" nağıl-povestləri folklor motivləri əsasında yazılmışdırsa, "Aynalı" tarixi mövzudadır, əslən yazıçının kiçik vətəni Qubadlıdan olan xalq qəhrəmanı Qaçaq Nəbiyə və onun cəsur silahdaşı Həccərə həsr edilmişdir. Yazıçının ən məşhur povesti "Mehman" rayon prokurorunun həyat, məişət və məslək mübarizəsini əks etdirir və sosializm realizminin vəzifələrini yerinə yetirərək sovet gənclərinin neçə nəsil nümunəsinə çevrilir. Üzdə olan povestlərdən başqa yazıçının 1949-cu ildə yazdığı nəsihənamə "Ata və oğul" adlı avtobiografik povesti də vardır. Amma nədənsə, bu əsər diqqətdən bir qədər kənar qalmış, təkrar nəşr edilmədiyindən tanınmamışdır. "Uğundu" povesti isə Süleyman Rəhimovun vurğunu olduğu böyük klassikimiz Cəlil Məmmədquluzadənin xatirəsinə həsr edilmişdir.

Əsas hissə / Main Part

Müharibənin adını ilk dəfə eşitdikdə səni dəhşət bürsə də, qəti etiraz etmək istəsən də, bir qədər sakitləşəndən sonra razılaşırsan ki, həmin o dəhşəti ilə buz saçan müharibə ədəbiyyata, incəsənətə necə yeni mövzular gətirib, qoca tarixin minilliklər boyu gördüyü ağır çaplı müharibələr müxtəlif mövzulara çevrilərək dünya mədəniyyətini necə zənginləşdirib. Nə qədər paradoksal olsa da, "müharibə özü ilə ölüm, əsirlik, səfalət gətirdiyi qədər mədəniyyət də gətirir". Humanitar sahənin ən uğurlu sənət əsərləri məhz müharibə mövzusunda işlənmişdir. 1941-45-ci il müharibəsi də sovet ədəbiyyatının ən sevimli mövzularından idi və necə lazımdır işıqlandırılmışdır. Azərbaycan ədəbiyyatında da İkinci Dünya müharibəsinə uzun illər ərzində və kifayət qədər geniş yer ayrılmışdır. Xalq yazıçımız Süleyman Rəhimovun müharibə mövzusunda həsr etdiyi əsərləri də həm süjet, həm sənətkarlıq cəhətdən diqqətə cəlb edir. Müharibə mövzusunda, həm də müharibə zamanı yazdığı hekayə və povestlər yazıçının yaradıcılığında əsas yerlərdən birini tutur. "Medalyon", "Qardaş qəbri", "Torpağın səsi" povestlərini buna misal göstərmək olar. Elə Süleyman Rəhimovun yaradıcılığının çiçəklənən dövrü də müharibədən sonraya təsadüf edir.

"Qardaş qəbri" povesti müharibənin son ilində yazılmışdır. Bizim nəsil 1941-45-ci il müharibəsi haqqında hər şeyi bilir, tarix kitablarından tutmuş veteranların xatirələrinə qədər bütün sözsöhbət tanışdır, doğmadır. Bir neçə nəsil bu mövzuda yazılan ədəbiyyatla tərbiyə olunmuşdur. Cəbhəçilərin döyüş qəhrəmanlığı bu əsərlər vasitəsilə nəsil-dən-nəslə ötürülür. Sözügedən povest də müharibənin ağır-acısına, qan-qadasına həsr edilmişdir. Səlim körpəlikdən yetim qalıb özündən xeyli böyük qardaşı Kərimin himayəsinə keçir. Kərim qardaşının xətrinə öz gəncliyindən oğurlasa da, kiçik Səlimə uşaqlığını doya-doya yaşatdırır. "İndi o, asudə gəzib dolanmaq yox, bu evin tütüsünü çıxarmaq, gündüzləri balaca Səlimi qonşuya tapşırmaq, gecələri onu saxlayıb ovundurmaq, dil töküüb yatırmaq məşğul olmalı idi" [1, s.157]. Kərim böyük sevgi və nəvazişlə qardaşı üçün məhrum olduğu doğmalarını əvəz etməyə çalışır və buna nail olur. Böyük qardaş özüniün həyatda bu və digər səbəbdən qaçırtdığı bütün gözəl şeylərin Səlimin başına gəlməsinin xeyalını qurur, onun oxuyub "lap böyük narkom" olmasını arzulayır. Bir müddət keçir... Kərimin ailəsində hər şey yerində və yetərcədir. Böyük qardaş işləyir, kiçik qardaş oxuyur, Kərimin oğlu isə ilk addımlarını atırdı. Adama elə gəlirdi ki, bu ailənin düzünü belə də davam edəcək. Elə də olacaqdı. Əgər... Müharibə başlamasaydı...

Həmin vaxt kəndin say-seçmə cavan kişilərindən olan Kərim "gərək indi kişi olan davaya getsin", – deyib müharibənin ilk günlərində döyüşə yollananda Səlim də köntüllü "qağasına" qoşulur, heç vəchlə onu tək buraxmaq istəmir. Başa düşür ki, "müharibə ayrılıqdır", "bu səfərdən sonra görüşüb görüşməmək ya qismətdir..." [1, s.161] Dərhal da "şəkil" dəyişir, hadisələr döyüş bölgəsinə istiqamət alır. Qardaşlar ucqar kəndin xoş səssizliyindən ayrılır-ayrılmaz top, mərmə, atəş səsləri bir-birinə qarışan savaq meydanına düşürlər. Burada da Kərim öz əbədi böyük qardaş mis-siyasını yerinə yetirməkdə qərarlıdır, Səlimi qorumağa davam edir. "Kaş ki, Səlim arxada qalsaydı, burada Kərimə mane ola bilər, fikrini yayındırıb təhlükəyə ata bilər" – fikri oxucusunu get-gədə haqlı olaraq narahət etməyə başlayır. Kaş ki, haqlı çıxmasaydı... Belə həlləddici döyüşlərin birində

daim bir gözü qardaşında olan Kərim, “sən yerində bir otur!” – deyib Səlimi geri çəkmək istəyəndə düşmən gülləsinə tuş gəlir... Son sözü “Səlim...” olan Kərim yerində keçir. Səlim qanlı göz yaşları tökə-tökə qardaşını ilgin kolunun dibində torpağa tapşırıb qisasını alacağına and içir. Kərimin tüfəngi ilə döyüşüb böyük igidliklər göstərir, ad-san qazanır və çətin döyüşlərin birində mina çölünə düşüb ağır yaralanır... Həkimlər onu ölümün caynağından güclə xilas edə bilirlər. Kəndə qayıdanda Səlim duruş gətirmir, “Kərimin qəbrindən nigaranam, gedirəm qağamı görəm” [1, s.178], – deyən Səlim kiçik Yaşarı da götürüb qardaşının qəbrini ziyarətə yola düşür. Özünün tələm-tələsik qazdığı məzarı yerində tapmayan, sel apardığını düşünən Səlimin gözü qəfildən “böyük inşaat üzərində dikələ heykələ” ilişib qalır. Daş qranitdən onlara nəzərlərini uzaqlara dikən Kərim baxırdı: “Bu nə sirdir? Bu nə oxşayışdır?” [1, s.181]

Bəli, clədir ki, var! Kərim özü kimi onlarla şəhid olmuş əsgərin ümumiləşdirilmiş obrazı təkcə “Qardaş qəbri” əbidsində əbədi heykələ dönmüşdü.

Hərbi əməliyyatlar zamanı həlak olmuş döyüşçüləri ayrı-ayrılıqda dəfn etmək imkanı olmayanda hamısını bir məzarlıqda basdırıb sonradan üzərində monument ucaltmaq, xatirə lövhəsi vurmaq kimi bir ənənə mövcud olmuşdur. Bu üsul 1941-45-ci il müharibəsində daha çox yer almışdır. Vladimir Vıotski yazırdı:

*Qardaş qəbirlərində baş daşları qoyulmur
Üstlərində ağlayanları da yoxdur.
Yoldan keçən əbədi məşələ çıxək qoyar
Ömürlər birləşən qara mərmərə...
Fərdi olmayan taleyə... [2]*

Ölümsüzlüyün ölümə meydan oxuduğu, say-seçmələrə qismət olan ucalıq...

“Mən indi sizə hamısını danışaram. Buradan sel heç kəsi aparmamışdır. Siz buradan gedən günü bizim şəhər şurasının sədri Dmitri, hansı ki, meşayə cavan gedib, qocalıb qayıtmışdı, əmr verdi. Dedi ki, şəhərin düzə səpələnməmiş xilaskarlarını bir yerə yığmaq! Bildinmi, buraya!” [1, s.182] Heykəltəraşın ustalığı da, şəhidlərə hörmətin, ehtiramın əlaməti də ondadır ki, yaratdığı heykəldə hər ziyarətçi öz şəhidini tanıyır. Və hamı, hamı üçün ağlayır. Budur əsl qardaş qəbiristanlığının hikməti və mahiyyəti!

Burada hamı pıçılı ilə danışır, o da əgər danışırsa... Burada insanlar susar, başdaşı, heykəl danışar.

Süleyman Rəhimov özü yazırdı ki, fərdi cizgilərə malik insan surətləri bədii nəsrin əsasıdır. Xarakteriz ədəbiyyat mümkün şey deyildir. “Qardaş qəbri” povest kimi çox kiçik olub, həmçə heqayəyə daha yaxındır. Lakin cərəyan edən hadisələrin məştabı qəhrəmanları böyük zaman kəsiyi boyunca izləyir. Povesti üstün edən cəhətlərdən biri də, yığcam və konkret təhkiyə, az sözlə çox deyə bilmək bacarığı idi. Yarım səhifəni əhatə edən mətn içərisində “Səlim boy atıb gəncəşir”, Kərim isə “yekələib kişiləşir”, evlənin ailə həyatı qurur.

Povest sənətkarlıq xüsusiyyətləri ilə də seçilir. Deyə bilərəm ki, əsər bu gün də maraqla oxunur. Yazıcının ustalığı oxucunu həyəcəyə saxlayıb hadisələri sona qədər izləməyə vadar edirsə, mövzunun aktuallığı düşündürür. Povestin yazılmasından az qala yüzillik vaxt keçsə də, bəşəriyyət hələ də ədalətsiz torpaq davasıdadır, nəhaq haqqa meydan oxuyur, dünyanı silah, güc idarə edir. Təəssüf ki, bu gün də mərmilər partlayır, toplar atılır, güllələr açılır...

Bədii əsərlərdə peyza təsvirləri əsasən yerli xarakter daşıyır və milli özünəməxsusluğu ilə seçilir. Təsvir edilən təbiət mənzərələri müəllifin baxış, dərk, qəbul etmə aspektindən oxucuya çatdırılır. Təbiət təsvirləri qəhrəmanın ruh halı, psixoloji vəziyyəti, ovqatı ilə səsleşərək dəyişir. Səlim qardaşını itirəndə “buzlu çay sakit-sakit axır, ürən ilgin kolları əsən şaxtalı küləyin altında o tərəf bu tərəf əylirdi. Günəş qürub edir, yerə qaralıq çökürdü”sə [1, s.166], Kərimə “dəymək” üçün təkrar qayıdanda “buralarda hələ lap gözlərini təzəcə açmış yaz, torpaqdan baş qaldırır. Çiçəklər burunlarını göstərir, ağaclar düyməcələnin, seyrək meşəliyin quşları civildəşirdi” [1, s.179]. Həmin anda qəhrəmanın daxilində hökm sürən sakitlik və dərinliyi yazıçı təbiətə də köçürür.

Əsər sovet yazıçısının 1941-1945-ci illər müharibəsi haqqında yazdığı klassik bir hekayədir. Yazıcının məqsədi müharibənin faciələrini açmaq, gələcək nəsələ çatdırmaq idi ki, məqsədinə nail olduğunu düşünürəm.

Bu məqalənin tədqiqat obyektini kimi götürdüyümüz həm müharibə illərində yazılan “Medalyon”, həm də müharibədən sonrakı dövrdə ictimaiyyətə təqdim edilən “Məhtəban” povestləri Süleyman Rəhimovun qələminə xas olan psixoloji üslubun sədəvrləri sayıla bilər.

“Medalyon”. İkinci Dünya müharibəsi zamanı S.Rəhimov əvvəlcə arxa cəbhənin təşkilində yaxından iştirak etsə də, sonra hərbi forma geyinib Qızıl Ordunun tərkibində Təbrizə daxil olur. Həmin dövrdə, daqiq desək, 1942-ci ildə əsas leytmotivi xalqlar dostluğu olan “Medalyon” povestini yazır. Əsərdə həm də, arxa cəbhədəkilərin obrazları yaradılıb açılmış, geniş planda oxucuya təqdim edilmişdir.

Bu povestlə orta məktəbdə tanış olmuşdum, ondan sonra da, bu ad altında neçə hekayə, povest oxudum, deyim ki, hər biri mövzusu, sənətkarlığı ilə mənə cəlb etdi. Sanki bu mövzuda aləbat əsər yazılmamış. S.Rəhimovun “Medalyon”u bu silsilədə seçilir, mövzusu, təsvir vasitələri ilə yaddaşlara köçür, illər sonra da eyni maraqla oxunur.

“Payızın qalın qırovu yeriyurdu örtür, şiddətli küləyin zərbindən yarpaqlar budaqlarından qopur, boz sərcələr kimi seyrək meşəlikdə uçurdu. Dərin dərlərdən gələn nəri, getdikcə güclənən gurultu dünyanı öz ağzına alırdı. Payızın buzlə şaxtası iti ülgüc kimi ələ-ayağı doğrayırdı...” [1, s.73] İlk baxışda adı görünən təbiət təsvirinin arxasınca gəlir, nə gəlir... Tökülən bombalar, atılan toplar, uçan binalar, insan nəresi, alov, tüstü, göz yaş... Faciə, fəlakət, dəhşət, vəhşət! Düşmənin nifrəti daşda, divarda, yolda, bağda, ağacda, yarpaqda – bir sözlə, hər şeydə – hər addımda, hər nəfəsdə hiss olunur. Bu fonda şəfqət bacısı Valya balaca qızı Roza və kiçik oğlu Bora ilə vidalaşır. Uşaqlar onu buraxmır, Valya isə balalarına dəymək üçün icazəsiz qaçıb gəldiyi döyüş meydanına tələsir. Təxmin edir ki, üzünə söz gələ bilər, lakin “fərari”, “hərbi tribunal” qədər ağır cəza altında qalacağına düşünməyə də bilməzdi. Axı söhbət evdə bombalar altında qalan azyaşlı uşaqlardan gərdirdi... Buna baxmayaraq, həkim: “Sən fərarisən... Özü də hərbi meydanında... Sənə ölüm cəzası tələb edəcəyəm” [1, s.77], – deyir. “Torpağa and içən Valentina xanım” istehzası Valyanın yeddi qatından keçsə də, işində qalmır, fasiləsiz onu çağıranların köməyinə tələsir, özü onların al qanına bulaşır. Valya bilirdi ki, qayıtmaya bilər, uşaqları ilə görüşü son görüş ola bilər, lakin getməli idi, onu gözləyirdilər. Elə bu ovqatla da, medalyonunu çıxarıb “bək, bək saxla, işdir...” sözləri ilə Rozanın boynuna salmış, uşağın əllərini güclə özündən aralayaraq qaçıb getmişdi. Ürəyinə damdığı kimi yarılları çıxarkən elə ön cəbhədə də canını tapşır... “Nigaran ölmək qədər də, ağırılıq varmı?” [1, s.83]

Sonra Roza ilə Bora başqa azyaşlılar kimi stansiyaya gətirilir, vaqonlara yerləşdirilib təhlükəsiz əraziyə yola salınırlar. Hadisələr iki istiqamətdə təsvir edilir. Birində içərişi uşaqla dolu qatar uzun yola çıxır, digərində həmin uşaqların ataları onların xilasını, gələcəyi üçün ölüm-dirim savasındadırlar.

Sovet ədəbiyyatının əsas mövzularından, təşviqat məşinından ibarət olan xalqlar dostluğu mövzusu bu povestdə də yer almışdır. İmperiyanın süqutuna doğru bütün paxurları açılıb sabun köpüyü kimi havaya sovrulsa da, sözügedən dövrdə sovet xalqları arasında belə bir dostluq, birlik var idi və faşizm üzərində qələbəni də həmin o xalqlar dostluğu qazandı. 80-ci illərin axırında “xalqlar dostluğu” anlayışı tamamilə başqa istiqamətdə “işləməyə” başladı. Çünki quruluşun özü kimi xalqlar dostluğu, qardaşlığı da qondarma, məşəyi olmayan, süni surətdə yaradılmış bir məfhum idi. 90-ci illərdə bədxah qonşularımızla məcbur cəlb olunduğumuz müharibə göstərdi ki, qədrliyi, amansızlığı, ideologiyasının natəmamlığı, ordusunun şəərəfsizliyini görə alman faşizmi erməni faşizminin yanında “heç nədir”. Amma hələ ki, 1942-ci ildir və hamı üçün rus böyük qardaş, 15 respublika da 10 barmağın biri kimidir. Qan qoxuyan döyüş meydanında kazaklar türkmənlərə, Qafqaz xalqları ilə bir döyüşür. Eyni səngərdə yan-yana yatan Əli ilə Arkadi, arxada, hələ müharibədən əvvəl də rəfiqəlik, bacılıq edən doktor Gülnazla Alya da povestin qəhrəmanlarındadır. Yiyəsiz qalmış uşaqları müvəqqəti ailələrə paylaşdırmaq lazım idi. Belə köüllü ailələr çox idi, hətta gələn uşaqların sayından artıq növbə var idi. Özü də heç kim uşağın milliyətinə baxmırdı.

“Özgənin uşağı! Bəs bu “özlər” kimlər üçün ölübdür? Onlara kim ata-ana olsun? Özgənin yox, bizim uşaqlarımız. Biz həsrətlə övlənlərin balalarına həm ata, həm ana olmalıyıq” [1, s.133-134]. Hamı bacardıqı qədər yetim körpələrə qayğı, şəfqət göstərmək istəyirdi. Balaca Sərdar da “mama, aparaq bizə, qardaşım olsun!” – deyə-deyə Boranın qolundan çəkir. “Tatarka qarı sarı saçlı rus balasını taxta sinəsinə sıxıb bərkdən hönkürdü” [1, s.147]. Biz bu mənzərəni rejissor Həsən Seyidbəylinin “Bizim Cəbiş müəllim” filmində görmüşük. Nəsibə Zeynalovanın qəhrəmanı Leninqrad-dan olan Tanya adlı qıza evində sığınacaq verməklə kifayətlənmir, analıq edir, tərbiyəsinə, gediş-gəlişinə qədər nəzarət edir.

Roza ilə Bora təsadüfən Valyanın əkitzayı bacısı Alyanın və onun əri Anisimin evinə düşürlər. Alya da lap körpəlikdən gördüyü bacısı uşaqlarını Rozanın sinəsində gəzdirdiyi, heç ayrılmadığı, balaca əlləri ilə bərk-bərk yapışdığı yadigar medalyondan, daha doğrusu, medalyonun qapağındakı əksdən tanıyır. Zinət əşyası kimi Orta əsrlərdən məlum olan medalyon XIX əsrdə, romantizm dövründə daha da məşhur olmuş, ailə relikviyası kimi xatirə simvoluna çevrilmişdir. Roza da toxunana “mamamın, vermirməm”, – deyib inad edir, “medalyonlu qız” adı ilə tanınırdı. “Roza yuxuda belə əlini sinəsindən üzümür, tezəcə əlini bitirdirdi” [1, s.152]. Sanki ürəyinin üstündə gəzdirdiyi medalyona ata-anasının miniatür portreti ilə bərabər bütün xatirələri, atalı-analı günləri sığmışdı.

“Düşməni geriye atılırdı. Nə qədər adamlar sınıq-salxaq olmuş, həyat döngələrində tökülüb qalmışdır? Ətraf bir-birinə qarışmış, adam meyidi və at cəsədləri ilə dolmuşdu” [1, s.80]. Bu sətirləri oxuduqca hələ ili çıxmamış 44 günlük Vətən və şərəf müharibəmiz yadıma düşür. Budur müharibə, budur qana susayanlar, insanlığın düşmənləri...

Nəticə / Conclusion

Müharibə qədər qaranlıq kəlmə tanıyıram, dilimizdə də ən nifrət etdiyim söz “işğal”dır. Məna qalsa, lüğətdən də çıxarılmalıdır. Uzun illərdir ən çox eşitdiyimiz, işlədiyimiz kəlmə... Povestın qəhrəmanlarından olan ixtiraçı-mühəndis Anisim deyəndə ki, “kəndlər dağıdılır, alın tərini bizlə qurduğumuz şəhərlər uçurulur, analar zorlanır, körpələr çölə tökülür, yüz minlər və milyonların həyatı məhv edilir, tariximiz ləkələnir, qızlarımız qul kimi əldən-ələ satılır, balaca balalarımız süngüyə taxılır” bir anlıq elə bildim söhbət bizim Qarabağ müharibəmizdən gedir... Faşizm elə faşizmdir, nə köhnəsi, nə təzəsi. Hər ikisinə lənət olsun!

Yazıcıya görə, hər əsər növbəti əsər üçün dayaq nöqtəsidir, yeni köhnədən güc alır. Və zaman göstərdi ki, bu həqiqətən belədir. S.Rəhimov uzun ömrünün sonuna qədər özü münbit ədəbiyyat yaradaraq, təkrarsız şedevrlər yaradıb gələcək nəsillərə yadigar qoyub getdi.

Ədəbiyyat / References

1. Süleyman Rəhimov. Povestlər. Azərbaycan Uşaq və Gənclər Nəşriyyatı, 1950.
2. Владимир Высоцкий. Братские могилы. <https://allyt.ru>

Тема войны в повестях Сулеймана Рагимова (на основе повестей “Братская могила” и “Медальон”)

Дилара Адилова

Институт литературы имени Низами Гянджеви НАНА. Азербайджан.

E-mail: dilaraadilova0@gmail.com

Резюме. В статье были исследованы 2 повести народного писателя Сулеймана Рагимова. Нас, как народ переживший 30 лет войны, эта тема очень сильно затрагивает. В статье были исследованы названные выше повести и проанализированы сюжет и исследования. Сущ-

ность войны не меняется. Картинки военных действий, пехотинцев, состояние в тылу, описанные в повести, напоминают нам Отечественную войну примерно годовой давности. Отличие только в пространстве и в новейшей технике. Здесь писатель отправляет послание из прошлого тем, кто говорит “9 мая не наш День победы”. Азербайджан был той республикой, которая сыграла важную роль в победе в 4-летней войне, которую мы называем Великой Отечественной войной, за счет своей плоти и крови, военных кадров и нефти. Все это было описано в повестях “Братская могила” и “Медальон” и в этой статье тоже имеет свое место.

Ключевые слова: Керим, Селим, бой, тыл, Роза